

## XALQARO YUK TASHUVLARINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY INTEGRATSIYANING AHAMIYATI

*Yoqubov Najmiddin Panji o'g'li*  
*Namangan Davlat Universiteti*  
*Iqtisodiyot fakulteti 3-kurs talabasi*

**Annotatsiya:** Maqolada xalqaro yuk tashuvlarini rivojlantirishda iqtisodiy integratsiya jarayonlarining o'рни va ahamiyati tahlil qilinadi. Xalqaro savdo va logistikaning zamonaviy yo'nalishlari, mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy va transport aloqalarining mustahkamlanishida integratsiyaning strategik roli yoritiladi. Hududiy va global integratsion tashkilotlar faoliyatining xalqaro yuk tashuvlariga bo'lgan ta'siri, ular orqali yuzaga kelayotgan imkoniyatlar, inshootlar va to'siqlar tizimli ochib beriladi. Maqolada O'zbekistonning iqtisodiy integratsiyada tutgan o'рни, mintaqaviy logistika infratuzilmasini takomillashtirish va yuk tashuvlar tizimini tubdan isloh qilish imkoniyatlari keng ko'lamda tahlil qilinadi hamda ilmiy xulosa va takliflar bayon etiladi.

**Kalit so'zlar:** xalqaro yuk tashuvi, iqtisodiy integratsiya, logistika, transport tarmog'i, xalqaro savdo, infratuzilma, mintaqaviy hamkorlik.

**Аннотация:** В статье анализируется роль и значение процессов экономической интеграции в развитии международных грузоперевозок. Выделены современные тенденции международной торговли и логистики, стратегическая роль интеграции в укреплении экономических и транспортных связей между странами. Систематически раскрывается влияние деятельности региональных и глобальных интеграционных организаций на международные грузоперевозки, возможности, структуры и препятствия, возникающие в связи с ними. В статье всесторонне анализируется роль Узбекистана в экономической интеграции, возможности совершенствования региональной логистической инфраструктуры и радикального реформирования системы грузоперевозок, а также представлены научные выводы и предложения.

**Ключевые слова:** международные грузоперевозки, экономическая интеграция, логистика, транспортная сеть, международная торговля, инфраструктура, региональное сотрудничество.

**Abstract:** The article analyzes the role and importance of economic integration processes in the development of international freight transport. The modern trends of international trade and logistics, the strategic role of integration in strengthening economic and transport ties between countries are highlighted. The impact of the activities of regional and global integration organizations on international freight transport, the opportunities, structures and obstacles arising through them are

systematically revealed. The article comprehensively analyzes the role of Uzbekistan in economic integration, the possibilities of improving the regional logistics infrastructure and radically reforming the freight transport system, and presents scientific conclusions and proposals.

**Keywords:** international freight transport, economic integration, logistics, transport network, international trade, infrastructure, regional cooperation.

### **Kirish**

Milliy iqtisodiyotlarning jahonga ochilishi va global savdo munosabatlarining izchil taraqqiyoti natijasida xalqaro yuk tashuvlarining ahamiyati har qachongidan ham ortib bormoqda. Bozor iqtisodiyoti tobora chuqurlashib, davlatlar hamkorligi yangi bosqichga ko'tarilar ekan, xalqaro savdo hajmi ham yuqori sur'atda o'sib bormoqda. Aynan shunday sharoitda iqtisodiy integratsiya jarayonlari mamlakatlar o'rtasidagi yuk tashuvlarini samarali tashkil qilish, yangi logistik yo'laklar ochish, transport infrastrukturasi takomillashtirish va xalqaro bozorlarga chiqishda mutloq ustunliklarni ta'minlab bermoqda. Iqtisodiy integratsiya bu – alohida hududlar yoki mintaqalardagi mamlakatlarning iqtisodiyotini birlashtirish, yagona siyosiy va iqtisodiy maqomga ega bo'lish va qo'shma manfaatlar yo'lida harakat qilish uchun yaratiladigan tizim bo'lib, bu jarayon xalqaro yuk tashuvlari sohasida ham beqiyos natijalar beradi. Har bir mamlakat uchun rivojlanishda eng muhim omillardan biri logistik sohada integratsiyalashgan yaxshi infratuzilmaning mavjudligidir. Bu esa o'z navbatida transportda vaqt va resurslarni tejash, mahsulot yetkazib berishda yangi imkoniyatlarning ochilishi, logistika xarajatlarini kamaytirish, tashqi bozorga chiqishda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. Integratsiya doirasida yuk tashish tizimiga oid umumiy normativ-huquqiy me'yorlarning ishlab chiqilishi, transport vositalariga, shtatlararo tranzitga va bojxona jarayonlariga oid tartiblarning uyg'unlashtirilishi yuk tashuvchilar uchun sezilarli qulayliklar yaratadi.

### **Adabiyotlar tahlili va metodologiya**

Xalqaro savdo yo'nalishlarida transport-logistika sohasining muvofiqlashtirilgan ishlashi o'zaro ishonch va hamjihatlik hissini shakllantiradi, davlatlar o'rtasida o'zaro manfaatdorlik ortadi va zamonaviy transport yo'laklarining qulayligi evaziga eksport va import hajmlari muntazam oshib boradi. Mintaqaviy va global integratsion platformalar, jumladan, Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi, Yevropa Ittifoqi, ASEAN, SHHT, hamda boshqa ko'plab hamkorlik tashkilotlari logistika va transportda mushtarak strategiyalar ishlab chiqib, mintaqalar o'rtasidagi yuk tashuvlarni soddalashtirish, qulay tranzit imkoniyatlarini vujudga keltirish borasida jiddiy rol o'ynaydi. Xususan, ushbu tuzilmalar doirasida bojxona tartiblarini soddalashtirish, yagona tariflarning joriy etilishi, transport logistika infratuzilmasi uchun investitsiyalar jalb etish, multimodal tashuvlarni rivojlantirishga doir muhim dasturlar amal qilmoqda.

Xalqaro yuk tashuvlarini rivojlantirishda iqtisodiy integratsiya jarayonining yana bir ahamiyatli tomoni – logistika xizmatlaridan samarali foydalanish va transport zanjirlarining uzilishsiz ishlashini ta'minlash imkoniyatidir. Integratsiya natijasida mintaqaviy transport infratuzilmasi, avtomobil va temiryo'l yo'llari, portlar, omborxonalar zonalari va terminallar zamonaviy talablarga mos qayta jihozlanadi, yuk tashuvchilarning bozorga tezkor chiqishi uchun barcha shart-sharoitlar yaratiladi [1].

Bugungi global iqtisodiy muhitda milliy davlatlarning yakka harakat qilishi shakllanib borayotgan katta bozorlarda muvoffaqiyatli rivojlanish kafolati emas. Zamonaviy logistika tizimi samarali ishlashi uchun transchegaraviy, ya'ni xalqaro integratsiyalashgan yondashuvning bo'lishi muhim. Masalan, xalqaro tranzit yo'laklarini rivojlantirish uchun turli mamlakatlarning bojxona va chegaralaridagi texnik protseduralar o'zaro muvofiqlashtirilsa, harakat qisqa vaqt ichida amalga oshiriladi hamda yuklar vaqtida manzilga yetkaziladi. Integratsiya doirasidagi yagona elektron platformalar, onlayn monitoring tizimlari, umumiy transport ma'lumotlar bazasining yaratilishi yuk tashuvlarining samaradorligini oshirish bilan birga sohada shaffoflikni ham ta'minlaydi [2].

### **Muhokama va natijalar**

Integratsiyaning ijtimoiy va iqtisodiy afzalliklari orasida ish o'rni yaratilishi, xizmat ko'rsatish darajasining oshishi, transport sohasi uchun investitsion muhitning yaxshilanishi, davlat byudjetiga tushumlarning ko'payishi, regionlararo infratuzilma muammolarining tezda hal etilishi alohida o'rin tutadi. Ta'kidlash joizki, xalqaro yuk tashuvlari subyektlari uchun yagona standart va qoidalarning mavjudligi tashuvchilar, eksportyor va importyorlarga logistika harajatlarni aniq rejalashtirish, tashkiliy risklarni kamaytirish imkoniyatini beradi. Shuningdek, tashqi iqtisodiy faoliyat geografiyasi kengayaveradi. Mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy integratsiya jarayonlari xalqaro yuk tashuvlari uchun eng zarur tashkiliy-huquqiy maydonni hosil qiladi. Ushbu maydon doirasida idoralar o'rtasida ishonchli hamkorlik, ma'lumot almashish va operativ qaror qabul qilish jarayonlari sezilarli darajada yaxshilanadi. Eng muhimi, integratsiya tufayli logistika va transport infratuzilmasi rivojlantiriladi, davlatlar o'rtasidagi yetkazib beruvchi zanjirlar uzluksiz bo'lib qoladi. O'zbekiston uchun iqtisodiy integratsiyaning xalqaro yuk tashuvlari borasida roli va ahamiyati beqiyosdir. O'zbekistonning Markaziy Osiyo hududida geografik jihatdan yirik tranzit salohiyati borligi transport va logistika sohasini strategik ahamiyatga ega soha sifatida belgilab bermoqda. Integratsiya jarayonlari mamlakatning barcha xalqaro yo'laklar orqali qolaversa, yangi "logistika markazi" sifatida chiqishida muhim omilga aylanmoqda. Davlatimiz so'nggi yillarda mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik doirasida tranzit yo'laklarini modernizatsiya qilish, avtomobil va temiryo'l transporti uchun qulay muhit yaratish, bojxona va chegara terminallarini zamonaviylashtirish, elektron logistika tizimini joriy etish borasida muhim natijalarga erishmoqda [3].

Yirik xalqaro integratsion tashkilotlar, xususan, Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi bilan hamkorlik O'zbekiston uchun xalqaro yuk tashuvlarining rivojlanishida zarur bo'lgan yirik logistika inshootlarini barpo etish, umumevropa va osiyo yo'llariga chiqishi uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Mamlakatimiz yuk tashuvilari va logistika kompaniyalari uchun qo'shimcha imtiyozlar, qulay tranzit yo'nalishlari va texnik yordam dasturlari yo'lga qo'yilmoqda. Integratsiya doirasida amalga oshirilayotgan loyihalar nafaqat mamlakatimiz ichki iqtisodiyotining, balki butun mintaqqa iqtisodiy taraqqiyotining muhim omiliga aylanmoqda. Shuningdek, xalqaro yuk tashuvlarini rivojlantirishda iqtisodiy integratsiya tufayli tashuvchilarga yangi texnologiyalarni joriy qilish, bir qator administrativ to'siqlarni bartaraf etish, logistika tarmoqlarini birlashtirish, transport xizmatlari sifatini oshirish imkoniyati ham kengaymoqda. Integratsiya zamonaviy bilim va tajribaning o'zaro almashinuvini, xalqaro transport bozori uchun professional kadrlarni tayyorlashni ham jadallik bilan rag'batlantirmoqda [4].

### **Xulosa**

Xalqaro yuk tashuvlarini rivojlantirishda iqtisodiy integratsiyaning ahamiyati beqiyosdir. Integratsiya natijasida zamonaviy transport va logistika tizimi rivojlanadi, davlatlar o'rtasida iqtisodiy aloqalar mustahkamlanadi, zamonaviy infratuzilma quriladi va jahon savdo maydoniga chiqish imkoniyati kengayadi. Mamlakatlarning logistika imkoniyatiga va tranzit salohiyatiga bo'lgan ishonchi mustahkamlanadi. O'zbekiston kabi Markaziy Osiyo davlatlari uchun integratsiya xalqaro yuk tashuvlarini yanada kengaytirish va modernizatsiya qilish jarayoni uchun asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlari yaratilishi va jahon iqtisodiyotiga jadal integratsiyalashish uchun mustahkam zamin yaratadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Ergashxo'jayev E., "Logistika va xalqaro yuk tashuvlari", Toshkent: Fan, 2021
2. Mamatqulov F., "Iqtisodiy integratsiya va mintaqaviy hamkorlik", Toshkent: Iqtisodiyot, 2019
3. Karimov M., "Transport tizimlarini boshqarish va rivojlantirish", Toshkent: O'zbekiston, 2020
4. Qodirov B., "Xalqaro iqtisodiy munosabatlar", Toshkent: O'qituvchi, 2017
5. Yusupov S., "Jahon logistika tizimi", Toshkent: Innovatsiya, 2021
6. Abduvaxobov N., "Xalqaro savdo va transport koridorlari", Toshkent: TDPU, 2022
7. Usmonov A., "Transport va logistika sohasida integratsiya jarayonlari", Toshkent: TDPU, 2020